

loco tuto in locum ubi est sub potestate raptoris, idque matrimonii ineundi vel libidinis explendæ causa.

Diximus 1° *subductio personæ, ipsa invita*; si enim ipsa voluntarie e loco in locum abiret, tunc esset fuga, non vero raptus.

Diximus 2° *personæ, sexum non determinans*; quia disputatur inter theologos an raptus viri a muliere sit etiam impedimentum in decreto concilii Tridentini contentum: major eorum numerus negat, dicens per raptum simpliciter intelligendum esse raptum feminæ, et de eo solo cogitasse concilium. Alii tamen multi, præsertim in Gallia, affirmant, quia concilium libertati matrimoniorum consulere voluit et ratio est eadem pro viro et pro femina. In dubio pars tutior eligenda est.

Diximus 3° *e loco tuto in locum ubi est sub potestate raptoris*. Multi contendunt necessariam esse subductionem e domo in aliam domum: verum hoc falsum esse videtur; sufficit enim, ex decreto concilii, ut persona sub potestate raptoris constituatur: porro hoc fieri potest, quamvis e domo in domum non transferatur, v. g., si reperiat in loco a raptore dependente et ibi concludatur. Præcipue igitur attendendum est an e statu libertatis in subjectionem raptoris transeat, nec ne.

Diximus 4° *idque matrimonii ineundi*: omnes quippe fatentur raptum saltem in eo casu esse impedimentum matrimonii dirimens, ex præfato decreto.

Diximus 5° *vel explendæ libidinis causa*. Si persona ob finem a matrimonio ineundo vel a libidine explenda diversum raperetur, v. g., ob pecunias obtinendas, et matrimonium offerret ut a tali necessitate se liberaret, omnes consentiunt tunc non existere impedimentum raptus: existere potest impedimentum metus, ut supra explicatum fuit. Certum est, e contra, dari impedimentum raptus, si matrimonium sit finis raptus. At vero graviter controversitur utrum raptus solius libidinis explendæ causa impedimentum constituat. Fere omnes extranei negant; nam, inquirunt, concilium spectat raptum solummodo in ordine ad matrimonium cujus libertatem assecurare voluit; odia

autem sunt restringenda. Ergo, etc. Alii vero bene multi et communissime Galli, sententiam oppositam tenent, dicentes 1° raptum simpliciter intelligi de raptu propter libidinem sicut de raptu ob matrimonium; 2° priorem non minus nocere libertati matrimonii quam posteriorem. Quæ enim puella honesta in tali extremitate constituta, non offerret matrimonium, licet invita, ut honorem suum conservaret? Igitur sufficiens pro ipsa non existeret libertas ad matrimonium ineundum; 3° eo sensu decretum concilii receptum esse in Gallia, et hoc sufficere ad inducendum impedimentum dirimens. Sola hæc opinio admitenda est in praxi apud nos, nisi tamen mulier rapta libenter consentiat matrimonio, ut pote sibi favorabili, quia tunc non existerent motiva legis, videlicet, protectio libertatis et punitio raptoris.

Nihil refert quod persona sit minor aut major, virgo aut vidua, casta aut corrupta, quod mediis physicis aut moralibus, v. g., minis, subducatur, modo id contra ipsius voluntatem fiat. Si vero loco tuto reddita, matrimonio libere consentiat, *eam raptor habeat in uxorem*, inquit sancta synodus Trident.

De raptu seductionis.

Raptus seductionis locum habet cum mulier blanditiis, muneribus, promissis, illecebra voluptatis aut quolibet alio modo illecta, raptorem, invitis iis a quibus pendet, sequitur, aut in locum assignatum voluntarie transit. Si hæc sit major, id est, si a nullo stricte quoad matrimonium pendeat, impedimentum raptus non existit, quia sui est juris. Si vero sit minor, adhuc extranei negant adesse impedimentum in decreto concilii expressum, quia tunc non est raptus simpliciter. Aliunde, cum puella in matrimonium plene consentiat, libertas ejus non læditur. In Gallia leges civiles usque ad novum Codicem, et theologi nostri ac canonistæ tenebant hujusmodi raptum matrimonium dirimere: 1° quia verba concilii sunt generalia, et posteriorem hunc raptum, sicut priorem, complectun-

tur. 2° Quia raptus seductionis non minus nocet libertati matrimonii quam raptus violentiæ: imo aliquo sensu plus nocet; violentia enim generat repugnantiam, proindeque resistantiam: seductionis autem proprium est obcæcare et in abyssum dejicere. 3° Concilium Tridentinum novum impedimentum voluit instituire: at tamen novum impedimentum non instituisset, si ad solum raptum violentiæ attendisset, cum metus impedimentum jam existeret. 4° Hæc interpretatio decreti semper admissa est in Gallia: si ergo non vi decreti, saltem vi consuetudinis raptus seductionis est impedimentum dirimens dum puella est minor.

Ut raptus seductionis sit impedimentum, requirunt Galli 1° ut puella sit minor, id est, 21 annos nondum compleverit, alioquin esset sui juris; 2° ut subducatur invitis parentibus, vel iis sub quorum est potestate; 3° ut integram habeat famam: si enim jam esset corrupta, præsumeretur illam viis seductionis non fuisse subductam.

Pius VII respondens, die 27 junii 1805, ad imperatorem Napoleonem dissolutionem matrimonii fratris sui Hieronymi cum muliere heterodoxa initi petentem, rationem ex raptu seductionis deductam seponit tanquam insufficientem (*Vie et pontificat du pape Pie VII par M. Artaud, t. 2, p. 68*): valde tamen optabat legitimam invenire causam pronuntiandi dictum matrimonium nulliter fuisse contractum. Ergo non æstimatur Romæ raptum seductionis esse impedimentum dirimens etiam in Gallia.

Hujusmodi raptus nec quidem nominatur in novo Codice, sed aliter lex libertati matrimonii providit, statuens minores sine consensu parentum aut consilii familiæ matrimonium inire non posse. (*Toullier, t. 1, p. 431.*)

Concilium Trid. in eodem decreto decernit contra raptorem et omnes qui consilium, auxilium et favorem ei præbent, excommunicationem ipso facto incurrendam, non tamen reservatam, aliasque penas ferendæ duntaxat sententiæ et in Gallia non receptas. Excommunicatio vero recipitur et ab ea absolvendus est raptor ante matrimonium, si puella loco tuto reddita, libere consentiat, vel

consensum parentum obtineat. In pluribus tamen diocesisibus hæc pœna habetur tantum ut ferendæ sententiæ, quod testatur *de la Luzerne, Instruction sur le Rituel*. Sed cadit in mulieres ad raptum concurrentes, sicut in viros; non tamen in parochum et testes matrimonio raptæ assistentes. Ita *Dens, t. 7, p. 337.*

Cum raptus seductionis non videatur expressus in decreto concilii Tridentini, probabilius est eos qui ad hujusmodi raptum concurrunt, excommunicationi non subjacere.

ARTICULUS QUARTUS.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORUM CANONICORUM.

Inter impedimenta matrimonii canonica, alia sunt juris naturalis, alia juris divini, et alia juris ecclesiastici: quæ, sunt juris naturalis aut divini, nulla dispensatione auferri possunt. At de natura est legis ecclesiasticæ ut per dispensationem legitime concessam obligatio ejus tollatur: certum est igitur cuncta impedimenta matrimonii jure ecclesiastico constituta per dispensationem relaxari posse. Sed quæritur a quo, cur et quomodo talis dispensatio concedi possit. Itaque nobis dicendum est 1° de iis qui dispensare possint; 2° de causis ob quas dispensare liceat; 3° de præcavenda nullitate dispensationum; 4° de modo dispensationes a curia Romana obtinendi; de modo eas exsequendi; 6° de modo dispensationes ab episcopo obtinendi et exsequendi.

§ I. — De iis qui ab impedimentis matrimonii dispensare possunt.

Nulla est difficultas quoad summum Pontificem; cum enim sit caput totius Ecclesiæ, et universalem habeat jurisdictionem, a cunctis legibus ecclesiasticis justa de causa dispensare potest: id omnes fatentur. Imo extranei et plures Galli dicunt eum sine causa valide, non tamen licite dispensare posse.

Certum est parochos nullam habere facultatem ab impedimentis matrimonii dispensandi.

Quæstio igitur agenda est de solis episcopis, et quæritur 1° an jure sibi proprio ab omnibus impedimentis matrimonii dispensare possint; 2° an ab aliquibus et quo jure; 3° quid possint in Gallia.

SECTIO PRIMA. — An episcopi ab omnibus impedimentis matrimonii jure sibi proprio dispensare possint.

Duæ occurrunt theologorum canonistarumque opiniones. Alii enim affirmant, contententes episcopum ea omnia posse, jure ordinario, in sua diœcesi, quæ Papa in tota Ecclesia potest, nisi facultas ejus expresse fuerit limitata: si autem episcopi non ita nunc dispensent, id factum esse quia mos invaluit hanc facultatem summo Pontifici reservari. Ita *Gerbais, Gibert, Sainte-Beuve, Conf. de Paris, Conf. d'Angers*, et communius Galli, asserentes episcopos hac plenitudine potestatis suæ in primis Ecclesiæ sæculis usos fuisse.

Hinc plurimi concludunt 1° episcopum qui jura dignitati sedis suæ annexa retinuit, et non permisit ea a summo Pontifice limitari, in omnibus impedimentis dispensare posse; 2° sedes recenter creatas nulla limitatione in hujusmodi dispensationibus esse coercitas; 3° in casu quo recursus ad summum Pontificem fieret difficilis, ob aliquod periculum, Pontificis captivitatem, principis prohibitionem, etc., episcopos plenitudinem jurium suorum recuperare. Sic Josephus II prohibuit, anno 1781, ne episcopi Germaniæ ad Romanum Pontificem recurrerent pro obtinendis impedimentorum matrimonii dispensationibus: sic minister cultuum significavit, nomine Imperatoris die 17 maii 1808, omnibus archiepiscopis et episcopis Galliæ facultates legati *a latere* esse terminatas, eosque vi Concordati et Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, in plenitudinem jurium episcopaliū intrare.

Plerique tamen Galli ultimas has consecutiones admittere noluerunt; cæteri vero catholici huic opinioni adversantur, ejusque fundamentum, scilicet episcopum in diœcesi sua posse, seclusa prohibitione expressa, quod summus Pontifex in tota Ecclesia, rejiciunt tanquam falsum

et temerarium. Ita *Benedictus XIV*, de Synodo diœcesana, lib. 9, c. 1 et 2, cui subscribendum esse arbitramur; etenim episcopi, licet divinam auctoritatem in diœcesi sua habeant, sunt inferiores Ecclesia et summo Pontifice: repugnat ergo ut jure sibi proprio a legibus Ecclesiæ et summorum Pontificum dispensare valeant; porro impedimenta matrimonii a conciliis generalibus vel a summis Pontificibus instituta aut sancita fuerunt: ergo. Unde referente *Benedicto XIV*, loco citato, « sacra Congregationes concilii et » supremæ Inquisitionis non semel proscrisperunt, tanquam falsam aut temerariam, propositionem asserentem » episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente » publico quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi » gravis urgeat illud contrahendi necessitas. » Pius VI hac in parte Josepho II fortiter obstitit, et Pius VII in brevi diei 27 februarii 1809, cardinalibus, episcopis et vicariis capitularibus Galliarum directo, pro extensione facultatum a sancta Sede concessarum, eandem opinionem vocat perversam et periculosissimam. Si autem accessus ad summum Pontificem fieret diu impossibilis, quod Deus non permittet, episcoporum esset pronuntiare quid in talibus circumstantiis agendum foret. Plures contendunt eos tunc ob graves rationes dispensare posse, quia salus fidei et bonum societatis christianæ id exigit.

SECTIO SECUNDA. — An episcopi generatim ab aliquibus impedimentis matrimonii dispensare valeant, et quo jure.

1° Omnes fatentur eos ab impedimentis impediens dispensare posse, idque agnoscit *Benedictus XIV*, de Synodo diœces., l. 9, c. 2, n. 1, excepto voto perpetuæ castitatis vel ingrediendæ religionis eo modo quo in *Tractatu de Decalogo* explicatur, ubi de reservatione votorum.

Cum obligatio sponsalium sit juris naturalis, episcopi pronuntiare possunt an adhuc existat vel non, non vero ab illa proprie dispensare possunt.

2° Apud omnes certum est episcopum dispensare posse super impedimento matrimonio valide contracto adveniente, ut dicemus ubi de debito conjugali.

3° Idem Pontifex, multos ibidem citans theologos, asserit episcopos habere facultatem relaxandi impedimentum irritum faciens matrimonium jam contractum. Verum sex requirit condiciones, scilicet 1° ut matrimonium cum debitis solemnitatibus fuerit celebratum; 2° cum bona fide unius saltem; 3° ut sit consummatum; 4° ut impedimentum sit occultum; 5° ut recursus ad summum Pontificem sit difficilis; et 6° ut sponsi separari non possint sine scandalo. *S. Ligorius*, cum aliis communiter, l. 6, n. 1123, dicit simpliciter episcopum dispensare posse, si periculum infamiae, scandali vel incontinentiae timeatur et aditus ad Papam non pateat facilis.

4° *Sanchez*, lib. 2, disp. 39, n. 8, et post ipsum communiter theologi docent episcopum adhuc dispensare posse ab impedimento dirimente occulto, quando omnibus ad nuptias paratis, matrimonium differri non potest sine infamia aut scandalo: nam, inquirunt, praesumendum est summum Pontificem in eo casu episcopum delegare. *Benedictus XIV* hanc decisionem refert et non condemnat. Vide *Ferraris*, v° *Impedimentum*, art. 3°, n. 18; *S. Ligorium*, l. 6, n. 1122. Plures apud hunc auctorem dicunt episcopum, iisdem militantibus causis, etiam super impedimento publico dispensare posse, v. g., ad legitimandam prolem, ad honorem puellae servandum, etc. Sed haec opinio non videtur satis fundata ut admittatur in praxi.

5° In dubio de existentia vel reservatione impedimenti, episcopus pronuntiare debet, et, stante dubio, secundum communem sententiam dispensare potest ad cautelam. Si vero, omnibus sedulo perpensis, probabilius sit impedimentum existere, summi Pontificis dispensatio necessaria est. Ita *Collet*, *Traité des dispenses*, t. 1, l. 1, c. 3, n. 13, et l. 2, c. 3, cum multis aliis theologis, ut videre est apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 902; sed negat post. *Coll. Audeg.* episcopum uti posse facultate dubia super impedimento certo. Saltem tutius est in eo casu ad summum Pontificem recurrere, ut patet.

In cunctis casibus supra memoratis, episcopi dispen-

sant jure sedibus suis annexo, saltem consuetudine universim recepta. Igitur potestas eorum est ordinaria, vel, ut alii dicunt, quasi ordinaria, ac proinde delegari potest. Probabilius est vicarium generalem illam ratione officii sui non habere; sed communiter episcopus in litteris ei commissis illam exprimit, et tunc nulla est difficultas. Ex eodem principio sequitur hanc potestatem competere vicariis capitularibus, sede vacante; officiali vero ut tali non competit.

At si episcopi a quibusdam impedimentis vi indulti Apostolici sibi personalis dispensent, ut in multis diocesisibus, juxta probabilior sententiam, neminem, ne quidem vicarium generalem, delegare possunt, nisi verba indulti id permittant, ut ordinarie permittunt.

Si, ut communius, indultum pontificale conferat episcopo facultatem generalem dispensandi per se vel per vicarios generales, et si episcopus generatim delegaverit, in suis litteris, vicarios generales ad recipiendas et executioni mandandas omnes litteras apostolicas, nulla videtur difficultas. Si, e contra, indultum contineret verba restrictiva, v. g., *communicandi in partem vel in totum*, etc., specialis requireretur delegatio.

Facultas dispensandi, quae competit episcopo vi consuetudinis legitimae, sedi suae specialis, transit probabiliter ad vicarios capitulares, nisi aliter ferat consuetudo. At facultas dispensandi ex indulto, habenda est generatim ut privilegium personale, quod juxta regulam juris moritur cum episcopo, nisi, ex tenore indulti, episcopus moriturus facultatem suam delegare possit alteri qui ea, sede vacante, uti poterit, ut non raro fieri in Belgio asserit *Dens*, t. 6, p. 349 et seq.

Legati a latere et nuntii Apostolici dispensare possunt, in sua provincia, super impedimentis de quibus episcopi jure ordinario dispensant; at in Gallia hanc jurisdictionem exercere nequeunt.

Si contrahentes ex diversis sint diocesisibus, tenemus cum multis theologis, adversus *Tournely*, & *Argentré* pluresque alios, necessariam esse dispensationem utriusque

episcopi, quia uterque jurisdictionem habet in suum diœcesanum; *Confér. de Paris, Confér. d'Angers, Collet, Traité des dispenses*, 1 part. c. 17, n. 12, etc. Si unus facultatem ab illo impedimento dispensandi non habeat, recurrendum est ad summum Pontificem, et dispensatio ab eo obtenta pro utraque diœcesi valet, quia summus Pontifex universalem habet jurisdictionem. Semper igitur dispensare potest, etiam in casibus auctoritatem episcoporum non excedentibus.

Episcopus qui Apostolicum obtinuit indultum ad dispensandum in nonnullis impedimentis, solos diœcesanos dispensare potest, nisi specialem obtinuerit facultatem alienigenas in diœcesi sua degentes dispensandi. Attamen, ex pluribus S. Pœnitentiariæ decisionibus nuper obtentis, episcopus, non ordinaria, sed facultate a sancta Sede absque ulla conditione sibi concessa, cum suis diœcesanis super aliquo impedimento canonico dispensans, facta mentione delegationis Apostolicæ, valide dispensat etiam in casu in quo una pars est alterius diœcesis, quia ea facultas procedit a Papa, et sublato impedimento ex una parte, altera pars fit libera.

Quæritur qualis requiratur habitatio ut episcopus cum alieno dispensare possit.

R. Episcopus eos omnes et solos dispensare potest quos matrimonio valide jungere posset, id est, eos qui in ipsius diœcesi habent domicilium aut quasi domicilium sensu quo explicabitur ubi agetur de proprio parochi, in articulo de *Clandestinitate*.

SECTIO TERTIA. — De potestate episcoporum super impedimentis matrimonii in Gallia.

Constat illos eadem posse circa impedimenta, tum dirimentia, tum impediencia, quæ alii episcopi jure communi possunt. Sola igitur difficultas est circa validitatem privilegiorum sedibus annexorum.

Coll. Paris. asserit, t. 3, omnes episcopos in Gallia consuevisse dispensare super impedimentis dirimentibus

publicis inter pauperes, et ubi non est facilis recursus ad summum Pontificem. Eandem opinionem docuit *d'Argentré*, episcopus Tullensis. Verum alii eam rejiciunt. *Collet*, t. 2, c. 17, n. 10, concludit partem tutiorem eligendam esse. Fere omnes episcopi in Gallia, ante Concordatum anni 1801, specialia habebant privilegia sedibus suis annexa, vi quorum dispensabant ad contrahendum super impedimentis publicis; alii in quarto gradu consanguinitatis et affinitatis, alii in tertio; quidam etiam in secundo, ut episcopus Cenomanensis. *Bened. XIV*, de Synodo diœces., l. 9, cap. 2, n. 5 et 6, tales consuetudines reprobat, dicitque eas, si in aliquam diœcesim irrepserint, non nisi dubiam creare facultatem quæ prudenter exerceri non potest, ubi de validitate sacramenti agitur.

Certum est tamen non in aliqua diœcesi tantum, sed in plerisque diœcesibus Gallia hujusmodi exstitisse consuetudines, eisque usos fuisse episcopos, per se vel per vicarios suos generales, sine anxietate usque ad Concordatum, et fere omnes theologos ac canonistas nostros ne ullum quidem movere dubium circa talium dispensationum validitatem. Vicarii capitulares, sede vacante, iisdem utebantur privilegiis.

Quæstio est an eadem privilegia nunc existant et in praxi eis uti liceat. Duplex est sententia.

Alii namque non pauci contendunt omnia illa privilegia penitus fuisse extincta per bullam *Qui Christi Domini*, diei 29 nov. 1802, in qua Pius VII dicit: « Supprimimus, annullamus et perpetuo extinguimus » titulum, dominationem totumque statum præsentem » ecclesiarum archiepiscopalium et episcopalium; una » cum respectivis earum capitulis, juribus, privilegiis et » prærogativis cujuscumque generis. »

Nullum est dubium, inquiunt patroni hujus sententiæ, quin summus Pontifex cuncta privilegia cum ipsis sedibus episcopalibus annullare potuerit: ea autem annullare voluit, ut patet ex verbis citatis, eaque, novas sedes erigendo, non instauravit, cum de illis nihil dicat: ergo vere sublata fuerunt.

Præterea, novæ diœceses ex partibus diversarum diœceson composita sunt, privilegia sedibus conservatis annexa, ad partes sic adunatas extendi non potuissent : hinc magna orta esset confusio : sapientius ergo omnia privilegia fuerunt suppressa.

Eo sensu cardinales et prælati Romani respondere solent. Sic specialiter respondit sacra Congregatio episc. et regul. vicario capitulari Lodiensi, die 13 februarii 1815, dicens privilegia sedis Lodiensis per bullam *Qui Christi Domini*, fuisse extincta, non vero restituta per novam creationem illius sedis. Sic et nobis dictum est Romæ, ibique tenetur dispensationes, vi dictorum privilegiorum concessas, esse nullas. Unde episcopi nunc dispensare non audent, nisi virtute indultorum a summo Pontifice sibi concessorum, et quidem merito.

Alterius sententiæ defensores contendunt antiqua privilegia nunc subsistere, 1° quia rationabiliter præsumitur summum Pontificem ea tantum suppressere voluisse quæ novo rerum ordini adversabantur ; at privilegia de quibus agitur novo rerum ordini minime erant opposita. 2° Bulla citata, licet verbis generalibus expressa, leges et consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ non abrogavit ; id patet ex praxi, ex consensu omnium Gallorum et silentio Romanorum pontificum : ergo nec privilegia sedibus specialiter annexa. 3° Eo sensu constitutiones summorum Pontificum obligant quo fuerunt receptæ : atqui bulla Pii VII acceptata non fuit in Gallia quoad suppressionem dictorum privilegiorum. 4° Multi episcopi his privilegiis a concordato usque ad nos semper usi sunt ; Romanus pontifex id non ignorat, et tamen non reclamavit. 5° Partes ex aliis diœcesibus per novam circumscriptionem extractæ, privilegiis ecclesiarum quibus subjiçuntur participant. Ergo.

Prior sententia nobis videtur sola in praxi sequenda. Opposita stricte reprobatur Romæ. Consuli possunt : *Les Tablettes du Clergé*, t. 2, p. 194 et 253, et *l'Ami de la Religion*, t. 17, p. 157.

§ 1. — De causis ob quas ab impedimentis matrimonii dispensare liceat.

Dispensatio generatim concedi potest quoties adest necessitas vel utilitas. Summi Pontificis autem vel episcoporum est de necessitatis vel utilitatis existentia judicare.

Præcipuæ causæ ob quas summus Pontifex dispensare solet, et quæ ab episcopis dispensationem concedentibus similiter accipiuntur, sunt : 1° ex parte feminæ, angustia loci, unde timendum est ne convenienter extraneo nubere non possit : omnis pagus vel civitas trecentos non habens focos seu 1200 personas, hæreticis et publice impiis non numeratis, angustus reputatur locus : probabilius nobis videtur personas debere esse agglomeratas et ultra 1200, ut locus jam dici non possit angustus. 2° Defectus dotis competentis quæ ipsi a cognato affertur, vel ab extraneo, sed ea conditione ut cognato nubat. 3° Ætas jam propecta, scilicet viginti et quatuor annorum, quia timendum est ne alterum sponsum adeo sibi convenientem invenire nequeat. *Notat Deus cum Pyrrho Corrado*, hanc causam pro vidua non valere ; sed merito allegaretur eam prole esse gravatam. 4° Copula jam habita, et timor ne puella infametur : verum si copula habita fuisset ut dispensatio facilius obtineretur, hæc intentio explicanda foret. 5° Nimia inter partes familiaritas, unde timendum esset scandalum. 6° Proles nata aut concepta quæ legitimanda est. 7° Exstinctio vel evitatio gravium litium aut inimicitiarum inter duas familias. 8° Conservatio honorum in illustri familia. 9° Excellentia meritorum erga Ecclesiam. 10° Virtutes Christianæ quæ in altero viro probabiliter non invenirentur. 11° Larga eleemosyna in pia opera semper refundenda.

Alia nunc addi potest causa frequenter occurrens, nempe matrimonium civiliter contractum, vel periculum ne contrahatur, et tunc dispensatio conceditur præcipue in gratiam sponsæ, prolis natæ aut nascituræ, et familiæ, vel ad vitandum scandalum religioni et moribus perniciosum.

Ex litteris D. *Ferucci* expeditionarii Romæ existentis,

ad secretarium episcopatus Cenomanensis, diebus 15 junii et 20 julii 1833 rescriptis, causæ canonice nunc admittæ, sub sanctissimo Domino nostro papa Gregorio XVI, sunt, pro dispensatione in consanguinitate et affinitate, in secundo ad secundum, in secundo ad tertium, et etiam in primo ad secundum, angustia loci, lites vitandæ, copula habita, scandalum tollendum, et ætas mulieris viginti quatuor annorum et ultra. Utiliter tamen aliæ allegantur ad istas confirmandas aut validiores reddendas.

Pro dispensatione affinitatis in primo ad 1um, requiritur simul attestatio qua constet dispensationem regiam fuisse concessam, et timor fundatus ne partes civiliter contrahant ac in tali contractu civili maneant.

Aliquando contingit unam causam seorsim sumptam non esse sufficientem, sed cum una aut altera junctam reputari gravem, ac proinde sufficientem.

§ II.— De dispensationibus vitiatæ.

Duplici modo dispensationes substantialiter vitari possunt, nimirum per subreptionem et per obreptionem: si quid reticeatur quod declarari deberet, est subreptio; si quid falsi supponatur, dicitur obreptio. Subreptio et obreptio versari possunt circa causam finalem dispensationis, vel tantum circa causam impulsivam. Causa finalis ea est sine qua dispensatio non concederetur, aut non nisi cum certis restrictionibus: causa autem impulsiva ea dicitur sine qua dispensatio non tam facile, sed tamen in eadem forma concederetur.

Certum est subreptionem et obreptionem circa causam finalem, dispensationem reddere nullam, quia in dispensante nulla est voluntas dispensandi, cum nullum vel falsum sit motivum allegatum: unde in omni rescripto Apostolico hæc clausula: *Si preces in veritate fundantur*, subintelligitur, quando non est expressa, Decretal. I. 1, tit. 3, c. 2.

Communius docent auctores, cum Sanchez, l. 8. disput. 17, causam in se falsam, sed bona fide æstimatam veram

tum a dispensante, tum a contrahentibus, et cujus falsitas facile deprehendi non potest, non reddere dispensationem subreptitiam nec obreptitiam; quia illud exigere videtur rationabilis administratio. Hinc puella allegavit se 24 annos habere completos, quod bona fide credebat, et, matrimonio jam inito, deprehendit se habere tantum 23 annos, matrimonium reputaretur validum. Si autem ante celebrationem matrimonii falsitas causæ detegeretur, saltem tutius esset novam obtinere dispensationem, vel a matrimonio abstinere. Contra vero si causa in se vera æstimaretur falsa, et tamen ex mala fide allegaretur, probabilius adhuc judicatur dispensationem esse validam, quia realiter vera est causa.

Causa autem vera esse debet tempore quo breve vel rescriptum expeditur Roma, quia subintelligitur semper preces esse veras aut saltem habitas bona fide ut veras, juxta sententiam modo expositam. Debet etiam esse vera tempore fulminationis, nam communiter in rescripto vel in brevi, quod expeditur per modum commissionis, id est, per quod datur facultas dispensandi, dicitur, *si res ita sit*, aut quid æquivalens. Aliunde, sola ratio dictat intentionem superioris non esse dispensationem valere, si tempore executionis res aliter sit quam exponitur.

Si duæ causæ expositæ fuissent et una tantum esset vera, quid? Si neutra per se sufficiens judicaretur, dispensatio esset nulla, ut patet. Si vero ea quæ vera est, talis sit ut summus Pontifex in pari casu dispensare soleat, valet dispensatio, juxta communiorem sententiam, modo error bona fide irreperit. Negat tamen Pontius cum *Pyrrho Corrado*, quia dispensatio concedi quidem potuisset ob unam causam; sed concessa est ob duas, et superior fuit deceptus. *Collet* arbitratur hanc opinionem ut tutiorem solam admittendam esse in praxi, et tamen episcopum dispensationem istam dubiam revalidare posse. Probabilius nobis videtur illam esse validam.

Quando, omnibus perpensis, dubitatur an causa allegata fuerit vera aut falsa, an fuerit finalis vel impulsiva, an facta recte fuerint exposita, in his et in cunctis similibus

dubiis, dispensatio habenda est ut valida: in dubio enim standum est pro validitate actus: bonum publicum et tranquillitas familiarum id postulant. *S. Ligorius*, l. 6, n. 1123. Si vero matrimonium nondum esset celebratum, ab illo abstinendum aut nova obtinenda esset dispensatio, nisi forsitan in casu urgentis necessitatis.

Notandum est suppressionem veri circa ea quæ ex jure, consuetudine aut stylo curiæ Romanæ aperienda sunt, semper reputari substantialem. *Ita omnes canonistæ*. Jam vero hæc præcipue e stylo curiæ Romanæ necessario aperi debent: 1º nomen et cognomen oratorum, 2º diocesis vel dioceses eorum, si ex diversis sint diocesis; probabilis est tamen errorem in nomine, cognomine et diocesi, validitati dispensationis non officere, modo constet de corpore, id est de impedimento et causa: ita *Sanchez*, l. 8, disp. 21, n. 37, etc., et plurimi apud ipsum; 3º locus quem habitant, si propter angustiam loci dispensatio petatur; 4º species impedimenti; unde, si consanguinitas pro affinitate exprimitur, aut vice versa, nulla est dispensatio, nisi concedatur pro consanguinitate vel affinitate, ut nunc fieri solet; 5º numerus impedimentorum: si unum sit publicum et alterum occultum, solum publicum exprimitur in supplicatione ad Datariam, et utrumque in supplicatione pro Pœnitentiaria; 6º duplex consanguinitas aut affinitas si adsit; 7º filiatio aut compaternitas in cognatione spirituali, id est, exprimendum an unus oratorum alterum baptizaverit, vel in fontibus sacris tenuerit, an vero prolem ejus tenuerit aut baptizaverit: multo difficilius conceditur dispensatio in priori quam in posteriori casu; 8º linea et gradus; et si gradus sit inæqualis, propinquior exprimendus est, tum in consanguinitate, tum in affinitate, et vir, sive sit propinquior, sive remotior a communi stipite, semper nominandus est prior, non tamen pro validitate. Hinc nulla esset dispensatio, si loco tertii gradus, quartus designatus fuisset; secus vero, juxta probabilior sententiam, contra *Pyrrhum* et *Van-Espen*, si loco quarti tertius expressus fuisset, quia quartus in tertio continetur. 9º Si inter oratores consanguineos aut affines

copula exstiterit, exprimenda est; et si unus vel uterque eam habuerit cum intentione dispensationem facilius obtinendi, id adhuc manifestandum est. Vide *Bened. XIV*, Inst. 37, nº 10 et seq. Non tamen necesse est dicere quoties habita fuerit. *Pyrrhus*, hac in materia valde peritus, affirmat, l. 8, c. 1, copulam inter impeditos cognatione spirituali vel honestate publica, pariter esse declarandam.

Si post supplicationem missam partes relabuntur in copulam, non ideo dispensatio erit nulla, saltem ubi agitur de dispensationibus Datarie in forma ordinaria concessis; secus quando agitur de dispensationibus in forma pauperum aut a sacra Pœnitentiaria datis. Idem *Pyrrhus*, l. 8, c. 5, n. 38. At si ante supplicationem copula habita non fuisset et deinde ante dispensationis executionem contingeret, nulla esset dispensatio, nisi rescriptum contineret clausulam: *Pro delendo reatu incestus usque ad executionem præsentium litterarum iterato*.

Executio autem estne completa per actum Officialis dispensationem fulminantis sine partium acceptatione? *Pyrrhus Corradus* affirmat expresse, l. 8, c. 1, n. 45, et dicit oratores, decretum dispensationis ignorantes, nihilominus jam aptos esse ad contrahendum, ac proinde copulam inter eos amplius non esse incestuosam.

Qui vero dispensationem super affinitate contracta propter commercium habitum cum futura sponsæ suæ consanguinea in primo aut secundo gradu petiisset, et obtenta dispensatione, commercium cum eadem iteraret, nova indigeret dispensatione, quia novam contraxisset affinitatem.

10º Exprimendum est an affinitas in primo et in secundo gradu ex copula licita vel illicita proveniat, quia difficilius in priori quam in posteriori dispensatur.

11º Si matrimonium cum impedimento proclamationibus, ante faciem Ecclesiæ, cum bona vel mala fide utriusque vel alterutrius sponsorum, cum spe dispensationem facilius obtinendi; an sit consummatum, et cum intentione dispensationem facilius obtinendi. Si eadem intentione ci-

viliter fuisset contractum, id adhuc declarandum foret; non autem si simpliciter fuit contractum, aut post supplicationem contrahitur.

12° Nulla est dispensatio petita in forma pauperum, si partes reipsa non sint pauperes; hæc autem paupertas sic exprimenda est in litteris testimonio episcopi munitis et Romam mittendis: *Oratores pauperes et miserabiles existunt, et ex labore et industria sua tantum vivunt.* Necessè est ergo ut duo hæc verba, *pauperes et miserabiles*, vera sint tempore impetrationis et fulminationis.

Non omnes qui ex sola industria vivunt, reputandi sunt *pauperes et miserabiles*, cum multi hac via fiant divites; nec, a fortiori, ii omnes quibus non suppetit reditus sufficiens ad vivendum sine labore, ut quidam prætendunt; sed e contra, omnes qui annuos reditus habent, non sunt divites. Id ex circumstantiis æstimandum est. Ex declaratione a rectoribus Apostolicæ Datarie anno 1841 data, ii reputandi sunt pauperes, quorum fortuna valorem circiter 3,000 francorum non excedit; ii vero quorum fortuna 10,000 fr. valorem non excedit, dicuntur fere pauperes. Hi offerre debent saltem 15 fr. supra id quod solvitur pro dispensatione in forma pauperum.

Pro cæteris declarandus est status fortunæ, modo rationabili, absque scrupulis, et congrua offerenda est summa. Debita recte deducuntur.

Filii-familias reputari non debent pauperes, licet nihil possideant, si ascendentes habeant divites. *Ita omnes theologî.* Similiter, si unus oratorum esset pauper et alter dives, dispensatio in forma pauperum obtineri nequit. Omnes præcedentes regulæ sequendæ sunt in supplicationibus ad episcopos directis, sive ut eas transmittant Romam, sive ut ipsi dispensent. Episcopi tamen speciales habent regulas relative ad partium fortunam æstimandam.

NOTA. Pluribus in punctis auctores, etiam Romani, et praxis nunc usitata Romæ non sibi concordant; v. g., probabilius docetur errorem circa nomina et pronomina, iterationem copulæ incestuosæ, validitati dispensationis non nocere. Attamen, inter facultates a sacra Pœnitentiaria

episcopis Galliarum quotannis transmissas, reperitur facultas *convalidandi litteras dispensationis... quæ nullæ factæ fuerint ob incestum reticium in precibus aut patratum seu iteratum post missas preces et ante dispensationis executionem; vel quæ nullæ fuerint ob errorem nominis vel cognominis contrahentium.* Non dubium est quin standum sit praxi quæ usitatur Romæ.

Quæritur 1° quomodo taxa pecuniaria seu *componenda*, ut dicitur Romæ, conciliari possit cum textu conc. Trid., sess. 24, c. 5 de Reform. Matrim. declarantis: « In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa et gratis concedatur. »

R. Si pecunia occasione dispensationum soluta in beneficium dispensantis vergeret, tunc violaretur mandatum concilii et existeret simonia: verum habetur tantum ut eleemosyna in pia opera necessario impendenda, sicque oratores qui sufficientes non habent causas ut dispensationem obtineant, eleemosynam offerunt, et ratione boni operis de Ecclesia bene merentur. Unde summi Pontifices jusserunt « ut tota pecuniæ solutio pro dispensationibus » in pios usus impenderetur, et Innocentius X adjecit ne « ea confunderetur cum aliqua pecunia quæstoris generalis curiæ, sed ut deponeretur in monte pietatis et illinc » abstrahi non posse nisi mandato Pontificis, per quod illa » in pia opera distribueretur. » Sunt verba *Palavicini*, in Hist. conc. Trid., l. 23, c. 8, n. 11.

Episcopi qui, vi potestatis ordinariæ, consuetudinis aut indulti personalis, dispensant, eleemosynam pro qualitate personarum exigere possunt, sed in pios usus, « in favorem » seminarii diocesanî, vel indigentium ecclesiasticorum » erogandam, et non aliter, retento visibili et publico registro harum eleemosynarum cum inscriptione finem » et usum ipsarum designante, graviter onerata super his » omnibus episcoporum conscientia. » (Pius VII indulto diei 27 febr. 1809, ad archiepisc. et episc. Galliarum directo.)

Verba Pii VII, *in favorem seminarii*, etc., sunt in exemplum, et alios pios usus, ad iudicium episcopi, non excludunt. Vide *S. Ligorium*, l. 3, n. 96.